

Основні пріоритети роботи центру богемі стики

У Житомирському державному університеті імені Івана Франка з 2007 року існує Центр богемістики при кафедрі дидактичної лінгвістики та літературознавства Навчально-наукового інституту філології та журналістики. Виникнення такого Центру, що займається не лише вивченням чеської мови, не випадкове та має своє історичне підґрунтя.

Житомирщина здавна є багатонаціональною областю. Поряд з українцями та іншими народностями тут проживають і етнічні чехи, перші колонії яких з'явилися в другій половині XIX ст. Переважна більшість чеських колоністів проживала в сільській місцевості, займаючись землеробством, льонарством, хмелярством або тваринництвом [1, с.7]. Згодом вони розширили коло своїх занять, зберігши народні традиції, мову своїх предків. На жаль, чехам нашого краю, разом з іншими нацменшинами, довелось зазнати сталінських репресій, від яких передусім постраждали священики та інтелігенція [2, с. 6].

Як повідомляє сайт Посольства Чеської Республіки в Україні, сьогодні найбільша кількість чехів зосереджена в Житомирській області – 1835 осіб. Сучасні чеські товариства в Україні є залишками раніше численних чеських поселень, що виникли внаслідок декількох еміграційних хвиль протягом XVII – XIX ст. На сайті говориться: «Чеські колоністи приїжджали на землю, де незадовго до того (1861 р.) було відмінено кріпацтво. До 1930 року в місцевостях, де проживали чехи, вивчали чеську мову. Згідно з даними Етнологічного інституту Академії Наук Чеської Республіки 1924 року, в Україні було 19 чеських шкіл та 2 чеські школи в Криму (в Александровці та в Богемці). На початку 30-х років в Україні відбулися політичні процеси над чеськими вчителями, частина з яких була засуджена до страти або заслання до східного Сибіру. З 1937 року школи з викладанням мовами національних меншин були заборонені. Понад півстоліття асоціювання на національній основі змінювалося на роздуми».[8]

Сьогодні залишилось мало національних чеських поселень. Деякі з них є в Житомирській області – це Мала Зубівщина (заснована в 1871 році) в Коростенському районі та Малинівка у Малинському районі. У кінці 80-х років XX ст. почали відновлюватись земляцькі товариства. У нашій області вони є в Житомирі, Коростені, Малині. Вони виникли заради збереження чеської мови, культурної спадщини, відновлення чеських шкіл та мистецьких колективів.

Слід зазначити, що чехи залишили помітний слід у розвитку української культури Житомирської області. Так, у кінці XIX ст. – на початку XX ст. у Житомирі проживав знаменитий музикант і мистецтвознавець Ернест Несвадба. У статті «Сторінки музичного життя Житомирщини» Бориса Тена читаємо: «... вчителями гри на фортеп'яно в 60-х роках минулого століття поряд із звичайними тоді чехами (Чопек, Ришанек, Грейніліх та ін.) ми бачимо в Житомирі поляків... Особливо виділявся як учитель скрипкової гри чех Несвадба, в якого розпочав своє музичне виховання відомий пізніше петербурзький скрипаль П.П.Пастернаков...» [3; с.125]. З 1877 року Е.Несвадба очолював у Житомирі «Музичне товариство», діяльність якого розвивалася протягом кількох років.

Відомий чеський дослідник-етнограф Євген Рихлік, уродженець с.Вільшанки Чуднівського району, працював у Київському університеті, завідував чеською школою на Шулявці в Києві. З 1927 р. він очолював кабінет національних меншин при Всеукраїнській Академії Наук, проводив цікаві дослідження про розвиток чеських поселень, але в 1931 р. був репресований і помер на засланні [5].

Чехом за походженням був видатний український письменник Василь Земляк (Вацик), який тривалий час проживав у Житомирі, працюючи в сільськогосподарському

інституті та відповідальним секретарем обласної газети. Саме в Житомирі В.Земляк написав повісті «Рідна сторона» (1956), «Кам'яний брід» (1957) та інші.

Широко відоме ім'я талановитого оранжувальника і диригента чеха Олександра Вацека, володаря багатьох міжнародних дипломів, медалей, гран-прі. Виступи Житомирської муніципальної хорової капели «Орея» кожного разу з великим успіхом проходять у багатьох країнах світу [4].

Слід зазначити, що внесок волинських чехів Житомирщини ще недостатньо вивчений та потребує дослідників, що певною мірою зумовило появу нашого Центру богемістики.

Крім того, взаємозв'язок у вивченні слов'янських мов відіграє важливе значення у формуванні майбутнього вчителя-словесника. Розширення кругозору студента-філолога можливе за умови надання додаткової інформації, що допомагає створити цілісну картину про місце української мови у системі інших споріднених мов. З цією метою створено Центр богемістики, що сприяє вивченню чеської мови та знайомству з традиціями, культурою і літературою Чехії.

Мета роботи Центру полягає у здійсненні наукових досліджень у галузі чеської мови та літератури, етнографії, культури регіонів у історичному, компаративному аспектах, а також у вивченні лінгводидактичних питань. Крім того, важливим є ініціювання й координування наукових досліджень, пов'язаних з чеською тематикою Волині-Житомирщини, допомога у проведенні наукових експериментів. Загалом робота Центру спрямована на сприяння розвитку культури і співпраці народів України та Чеської Республіки. Цьому сприяє залучення членів Студентського наукового товариства ЖДУ до дослідження проблем богемістики.

Центр богемістики плідно співпрацює з кафедрами, дирекцією інституту, навчально-методичними, науково-дослідними, соціально-гуманітарними та іншими відділами, структурними підрозділами, студентським науковим товариством ЖДУ. Центр богемістики налагоджує контакти та співпрацює з науковцями інших навчальних закладів, у т.ч. в Чеській Республіці, громадськими та державними організаціями України та інших країн. Загалом діяльність Центру богемістики стосується студентів та професорсько-викладацького складу ЖДУ.

Нас цікавить здійснення різнобічних наукових досліджень у галузі богемістики. З цієї метою проводиться ініціація та координування наукових досліджень, пов'язаних з чеською тематикою, що передбачає залучення до роботи студентів, викладачів та співробітників університету; допомога у проведенні науково-методичних досліджень, установа та координування співпраці з науковими інституціями Чеської Республіки. Важливою є участь в узгодженні тем курсових, дипломних, магістерських, дисертаційних робіт та допомога у процесі їх написання. Центр богемістики сприяє проведенню міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових зібрань (засідань, семінарів, нарад, конференцій тощо); опублікуванню наукової продукції, наданню рекомендацій до видання наукових досліджень у фахових часописах, збірниках наукових праць, матеріалів конференцій; популяризації ідей та наукових здобутків викладачів та студентів.

Центр богемістики сприяє поширенню міжнародної співпраці в галузі досліджень чеської мови, літератури, культури, історії тощо. З цією метою він співпрацює із зарубіжними та вітчизняними науковцями, які досліджують чеську тематику. Саме тому передбачено виконання спільних міжнародних наукових проєктів, організацію і проведення спільних конференцій, нарад, зібрань, спільне видання наукової продукції, сприяння проходженню наукового стажування студентів, аспірантів, науковців, здійснення наукового обміну науковцями для читання лекцій, проведення консультацій, керівництво написанням курсових, дипломних та магістерських робіт.

За сприяння Центру богемістики викладачі та студенти взяли участь з доповідями у наукових конференціях в Україні та Чеській Республіці (I - VII. Оломоуцькі симпозиуми українців, м.Оломоуць, 2000 - 2014 р.; Оломоуцькі дні русистів, 2001, 2007 р.; IV.

Міжнародна конференція «Паремія слов'янських народів», м.Острава, 2008 р., II Міжнародна науково-методична конференція «Теорія і практика навчання української мови як іноземної» (Львівський національний університет імені Івана Франка, травень 2008 р.), Міжнародна конференція «Мовна політика і проблеми сертифікації» (Львівський національний університет імені Івана Франка, квітень 2009 р.). Всього опубліковано 35 статей. Протягом 2008-2011 р. видано посібники з вивчення чеської мови для студентів-філологів.

Щороку студенти беруть участь у проведенні літературно-мистецьких вистав, присвячених культурним традиціям чеського народу («Цикл зимових свят», «Весняні свята в Чехії», «Твори Карела та Йозефа Чапеків в українському читанні», «Екранізація героїв чеської літературної казки», «Новорічні національні свята в Чехії», «Чеські народні традиції», «Оповідання: Зденек Св'єрак» та ін.). Разом з кафедрами ННІФЖ щороку проводиться «Конкурс знавців чеської мови».

Важливість проведення такої україно-чеської наукової та культурно-виховної роботи важко переоцінити. Адже духовність кожного народу починається з його витоків, з усвідомлення свого місця у системі інших мов. Тому Центр богемістики буде й надалі проводити цілеспрямовану систематичну роботу з ознайомлення з науковими досягненнями, традиціями, культурою чеського народу. Центр і надалі буде сприяти налагодженню україно-чеських зв'язків, щоб духовно збагатити студентів-словесників та усіх небайдужих до цього напряму роботи.

Література

1. Агасієв І. Чеські колоністи на Волині в політиці Царської Росії (II пол. XIX ст.) // Волинь і волинське зарубіжжя. – Луцьк, 1994.
2. Андросчук О.В. Репресовані священики Житомирщини // Житомирщина крізь призму століть. – Житомир, 1997.
3. Борис Тен. Сторінки музичного життя Житомирщини // Жадань і задумів неспокій. – К., 1988. – С. 125-126.
4. Кондратюк Р. Ю., Шевцова Л. С. Чеська культура на Волині // Поліський дивосвіт. I ч. – Житомир, 2000. – С. 346-347.
5. Костриця М.Ю. В'язень №373 (повернення з небуття) // Житомирський вісник. – 1997.
6. Памятная книжка Волынской губернии на 1913 год. – Житомир, 1913. – С.6.П.
7. Vaculík Jaroslav. Dějiny Volyn'ských Čechů. I. Léta 1868 - 1914. - Praha 1997. - 211 s.
8. Сайт Посольства Чеської Республіки в Україні (Київ). Режим доступу: www.mzv.cz.